

Opgroeien

Aanpak bij verontrusting en grensoverschrijdend gedrag

In de kinderopvang kan je te maken krijgen met verontrusting of (een vermoeden van) grensoverschrijdend gedrag.

- **Verontrusting** is een bezorgdheid over de fysieke of psychische integriteit van een kind, ook buiten de kinderopvang.
- **Grensoverschrijdend gedrag** is een situatie waarin een kind het slachtoffer is of dreigt te worden van ontorende handelingen, bedreigingen of geweld door een persoon die aanwezig is in de kinderopvang.

Elke medewerker moet de aanpak bij verontrusting en grensoverschrijdend gedrag kennen en kunnen toepassen. Deze brochure ondersteunt jou in het ontwikkelen van een aanpak. Een goeie aanpak geeft je houvast om correct en accuraat te handelen bij deze onverwachte en stresserende situaties.

1. AANPAK BIJ DE MINSTE TWIJFEL

Elk kind moet emotioneel en fysiek veilig kunnen opgroeien, zowel in de thuissituatie als in de kinderopvang. De kinderopvang speelt hierin een belangrijke rol: ze kan zelf zorgen voor een veilig klimaat en krijgt ook informatie over hoe het thuis met een kind gaat.

Om ervoor te zorgen dat kinderen veilig kunnen opgroeien is het belangrijk dat er altijd actie wordt ondernomen bij bezorgdheden. Niets doen is geen optie. Kinderen hebben volwassenen nodig die opkomen voor hun veiligheid en welzijn.

Twijfel hoort er bij: moet ik me ongerust maken, kan dit, hoe moet ik dit interpreteren? Grensoverschrijdend gedrag is geen zwart witverhaal. Daarom is overleggen, expertise inroepen en samenwerken belangrijk.

2. JE BENT ONGERUST OVER EEN KIND EN ZIJN THUISITUATIE

Soms merken kinderbegeleiders zaken op die hen ongerust maken over een kind en zijn thuissituatie.

Voor de aanpak van verontrusting over een kind en zijn thuissituatie is het ABC stappenplan ontwikkeld. Je leert er waarop je kan letten, hoe je in gesprek kan gaan met ouders, wie jou kan ondersteunen en op welke organisatie je een beroep kan doen om je verder te helpen.

Meer informatie: [Verontrusting over de thuissituatie | Kind en Gezin](#)

3. JE BENT ONGERUST OVER EEN KIND OMWILLE VAN HET GEDRAG VAN EEN PERSOON AANWEZIG IN DE OPVANG

Soms merk je gedrag van een persoon in de opvang op die een negatief effectief kan hebben op de veiligheid en het welzijn van één of meerdere kinderen. Dan spreken we over **grensoverschrijdend gedrag**.

1 Persoon aanwezig in de opvang

Kinderbegeleiders, gezinsleden, ouders, stagiairs, andere personen bijvoorbeeld de poetshulp

2 Grensoverschrijdend gedrag

Grensoverschrijdend gedrag kan zich op meerdere manieren voordoen, eventueel tegelijkertijd. Enkele voorbeelden:

- **fysieke integriteit:** slaan, duwen, bijten, schudden, ruw meetrokken, te warme voeding geven, geforceerd eten geven, onvoldoende tegemoet komen aan fysieke basisbehoeften (de luier verversen, onaangepast kleden in functie van de temperatuur, niet verzorgen van een opgelopen wonde, onvoldoende slaap of voeding voorzien), ...
- **emotionele integriteit:** roepen, schelden, negeren, voortdurend negatieve opmerkingen geven, niet reageren op huilen, kinderen getuige laten zijn van geweld tussen volwassenen die voor hen zorgen, ...
- **seksueel grensoverschrijdend gedrag:** seksuele handelingen stellen zoals strelen of tonen van geslachtsdelen, pornobeelden tonen,

A. PREVENTIE GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Om kinderen groeikansen te geven, moeten zij zich **emotioneel veilig en geborgen voelen**. Het gedrag van medewerkers heeft een grote invloed op het emotioneel welzijn van de kinderen. Daarom is het belangrijk dat je in de risicoanalyse aandacht hebt voor de draagkracht van elke medewerker en voor wat iedereen nodig heeft om kwaliteitsvol en integer te handelen.

Tips

- De vragen uit [de risicoanalyse actielijst kwaliteitsvol en integer handelen van de risicoanalyse](#) kan je gebruiken als leidraad om hier bij stil te staan.
- Hogeschool UCLL ontwikkelde een gids om de kinderopvang te inspireren: [Gids voor het zien en bespreekbaar maken van verontrustende signalen in de kinderopvang](#). Op pagina 19 vind je een zelfevaluatietool over het welzijn als kinderbegeleider.

B. JE STAAT ER NIET ALLEEN VOOR

Als je een zorgwekkende situatie in je kinderopvang opmerkt, is het niet altijd eenvoudig om te weten hoe te reageren. Overleg en ondersteuning van experts kan jou hierbij helpen. Er zijn heel wat organisaties waar je terecht kan. Je kan vooraf nagaan wie in jouw buurt kan ondersteunen. Dat helpt als je effectief te maken krijgt met mogelijk grensoverschrijdend gedrag. Kan je concrete afspraken maken met deze organisaties of personen? Hoe kunnen ze jou bijstaan bij vragen of in geval van nood?

Wie kan jou bijvoorbeeld bijstaan:

- Je verantwoordelijke, je organisator, je pedagogische coach
- Je ondersteuner
 - [Mentes \(specifieke doelgroep\)](#)
 - VVSG (lokale besturen)
 - Pools gezinsopvang (aangesloten onthaalouders)
- Je koepel of je werkgeversorganisatie
- Je klantenbeheerder bij Opgroeien

- Het vertrouwenscentrum Kindermishandeling
- De lokale politie
- Meer organisaties in jouw buurt vind je op [de website van de Sociale kaart](#).

Kinderopvang kan in elke situatie voor **advies** bij een **Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK)** terecht:

- Je kan op hen beroep doen voor advies en coaching:
 - de ernst van een situatie helpen inschatten;
 - ondersteuning vragen om in gesprek te gaan met de medewerker en met de ouder;
 - advies krijgen over mogelijke hulp in de kinderopvang, voor het kind en zijn gezin.

Deze bespreking kan anoniem.

- Bij een situatie door een **persoon verbonden aan de kinderopvang**, gaat het Vertrouwenscentrum ook doorverwijzen naar justitie, omwille van de veiligheid van het kind en eventuele andere mogelijke kinderen.

Een tip: maak alvast kennis met de mensen van het VK, dan is de drempel lager wanneer je hen nodig hebt. Meteen leert het VK ook de kinderopvang kennen.

C. AANPAK VAN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

STAP 1: AANDACHT HEBBEN VOOR SIGNALLEN

- Aandacht hebben voor signalen betekent kijken, luisteren en aanvoelen bij kinderen, medewerkers, stagiaires en toevallige aanwezigen.
- Let op wat opvallend of afwijkend is.
- Als je je ergens zorgen over maakt, bespreek je dit best onmiddellijk.
- Noteer relevante observaties, zodat je hier later op kunt terugkomen.

Het is **niet** jouw taak om **100% zekerheid** te krijgen, maar wel om actie te ondernemen zolang je ongerust bent.

STAP 2: BESPREKEN EN ADVIES INWINNEN

Bespreek je bezorgdheid met een collega uit de kinderopvang, je leidinggevende of een ondersteuner. Ga in gesprek met de betrokkene waar je je zorgen over maakt.

- **Als je gerustgesteld bent**, volg het kind en de betrokkenen in de opvang verder nauwkeurig op.
- **Als je niet gerustgesteld bent**, volg het kind en de betrokkenen in de opvang nauwkeurig op én ga verder naar stap 3.

Je kan altijd advies vragen aan het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK).

Aandachtspunten voor een gesprek met de betrokken medewerker:

- Bepaal vooraf wie best bij het gesprek aanwezig is.
- Bereid het gesprek goed voor: de inhoud, het verloop, wie zegt wat, ...
- Bespreek wat je waarneemt bij de medewerker of het kind.
- Spreek de medewerker aan met respect.
- Beoordeel het gedrag van de medewerker, niet de persoon op zich.
- Geef duidelijk aan dat je met de zorg iets moet doen.
- Verloop van het gesprek:
 - Geef aan dat je iets wil bespreken dat je moeilijk vindt. Ga onmiddellijk over tot het benoemen van de zorg. Bijvoorbeeld: Dit is voor mij een moeilijk gesprek. Ik maak me zorgen over een aantal dingen die ik met jou/jullie wil bespreken.
 - Bespreek één voor één de verzamelde objectieve gegevens en signalen:
 - Beschrijf het signaal in concrete lichamelijke verschijnselen of waarneembaar gedrag.

- Vraag of het signaal herkend wordt.
- Spreek je zorg uit over dit signaal. Geef duidelijk aan dat je dit aan het onderzoeken bent, in overleg met anderen.
- Geef aan hoe en wanneer de medewerker geïnformeerd wordt over de volgende stappen.
- Probeer duidelijk te zijn. Dat wil ook zeggen dat je aangeeft dat je bepaalde zaken (nog) moet uitzoeken en verder met anderen moet bespreken.
- Geef ruimte aan emoties. Weet dat de medewerker emotioneel kan reageren (boos, verdrietig, verongelijkt, ...)
- Zoek ook iemand om zelf te ontladen na een dergelijk gesprek.

STAP 3:ACTIE ONDERNEMEN EN MELDEN

Pak dit samen aan met je verantwoordelijke, organiserend bestuur en ondersteuner

Bepaal in overleg de aanpak en de volgorde van de stappen afhankelijk van de aard en de ernst van de situatie:

- Contacteer het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling
- Contacteer de politie (afhankelijk van het advies van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling)
- Neem een beslissing ten opzichte van de (vermoedelijke) pleger
 - Op non-actief zetten
 - Afschermen van het (de) betrokken kind(eren)
 - Niet meer alleen in de leefgroep staan
 - Afwegen van mogelijkheden voor begeleiding en ondersteuning
- Communiceer met alle betrokkenen. Gesprek met:
 - de (vermoedelijke) pleger
 - de ouders van het kind
 - het kind
 - de andere medewerkers

[Op de website](#) vind je meer info over communicatie.

- Je bent verplicht om de situatie en je aanpak aan je klantenbeheerder van Opgroeien te melden. [Op de website](#) vind je hierover meer info.

- Zorg ervoor dat het betrokken kind en zijn ouders, de andere ouders en kinderen en de betrokken medewerkers de nodige ondersteuning krijgen. Welke hulpverlening nodig is hangt af van wat er gebeurd is. [1712](#) kan je helpen zoeken naar de juiste hulp.
- Bied indien nodig aan de ouders een opvangalternatief aan. Neem hiervoor contact op met het Lokaal Loket Kinderopvang.

STAP 4: NAZORG EN EVALUATIE

Nazorg

Deze vragen helpen jou op weg bij de stappen die je zet **na een situatie van grensoverschrijdend gedrag** of een vermoeden ervan.

Hoe ga je

- het **welzijn** van de (betrokken) **kinderen en ouders** opvolgen (en verbeteren) en wie kan daarbij ondersteunen ?
- de **nazorg** van de (betrokken) **medewerkers** organiseren ?
 - Bied voldoende nazorg aan de medewerker die de zorg rond een kind of een andere medewerker heeft gemeld.
- zorgen voor **jezelf**?

Analyseer de situatie die zich heeft voorgedaan. Ga na of het haalbaar is om dit in de toekomst te vermijden en welke maatregelen je daarvoor kan nemen.

Hoe ga je

- de aanpak van de situatie van grensoverschrijdend gedrag **evalueren** en **met wie** ?
- je **aanpak** indien nodig **verbeteren** ? Welke **verbeterpunten** kan je formuleren voor je werking ?
- Hoe zorg je er dan voor dat alle betrokkenen op de hoogte zijn van de wijzigingen in de aanpak ?

Evaluatie

Bekijk **regelmatig** of de **verschillende stappen** die je hebt genoteerd **nog werken** om je doel te bereiken.

Zorg er ook voor dat

- de **contactgegevens up to date** blijven;
- het **team** steeds **betrokken** blijft en de aanpak kent;
- nieuwe medewerkers en stagiairs de aanpak kennen en kunnen toepassen.